

Geen soldaat kan de polder regeren!

In zijn grote seriewerk 'Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog' (12 delen, 26 banden) besteedde dr. Loe de Jong wel aandacht aan de inundaties (het onder water zetten van land) tijdens de oorlog, maar wijdde slechts enkele regels aan de waterschappen zelf. Volgens de gangbare opvatting ging de oorlog geruisloos aan de waterschappen voorbij. In hun in 2019 verschenen zeer interessante boek laten de historici Thea en Jan de Roos zien dat het tegendeel het geval was.

Wim Zwanenburg
Fractievoorzitter van
het CDA in het bestuur
van waterschap Amstel,
Gooi en Vecht

Waterschappen in oorlogstijd

De oorlog had grote gevolgen voor het waterbeheer en voor de mensen die in de polders leefden. In de meidagen van 1940 zette het Nederlandse leger tientallen polders onder water om de oprukkende vijand tegen te houden. Het mocht niet baten. In de jaren die volgden, werd de greep van de bezetter steeds sterker.

*'Maar al klettert zijn laars op een rots,
hij weet niets van de Hollandse trots!
Wat wij weten, kan hij ons niet leren:
geen soldaat kan de polder regeren!*

...luidde een verzetsliedje uit 1944, maar de realiteit was anders: de Duitsers regeerden de polder wel degelijk! Duits gewroet in de zeedijken en de bouw van bunkers bij de aanleg van de Atlantikwall ondermijnden de waterveiligheid.

Terwijl de gemeentelijke en provinciale democratie werd afgeschaft, lieten de Duitsers de structuur van de waterschappen intact. De waterschappen waren in de tijd van WO II nog erg gefragmenteerd en nog niet bestuurlijk opgeschaald. De meer dan driehonderd waterschappen in Noord-Holland hadden geen politiek bestuur en dat was hun redding. Verkiezingen volgens het personenstelsel mochten gewoon doorgaan. Wel werden bij vacatures soms dijkgraven benoemd die 'de Nieuwe Tijd' waren toegedaan. Het personeel van de waterschappen voelde ook steeds meer de druk van de Duitsers. De Arbeitseinsatz betekende dat machinisten en ander technisch personeel werden opgeroepen voor tewerkstelling in Duitsland. De Duitse

Wehrmacht liet drie weken voor de bevrijding nog met grof geweld de Wieringermeer inunderen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden o.a. ook de Bijlmermeer en Horstermeerpolder onder water gezet.

Hoofd boven water

Met kunst- en vliegwerk wisten de meeste waterschappen toch het hoofd boven water te houden. Dieselolie voor de vele motorgemalen was al direct na de bezetting nauwelijks meer verkrijgbaar. In de herfst van 1944 viel bovendien de elektriciteit uit, waardoor veel gemalen niet meer konden werken. Oude molens moesten worden opgeknapt om 'droge voeten' te houden. De bevrijding kwam net op tijd. Anders was bij de eerste de beste regenperiode bijna heel westelijk Nederland onder water gelopen.

Na de bevrijding vond de afrekening plaats met tientallen 'foute' bestuurders en personeelsleden in de waterschappen. Er waren echter ook veel voorbeelden van waterschappers die zich moedig hadden gedragen. Zoals de Uitgeester watermolenaar Cor Deijle, die een Joods echtpaar in zijn molen verborg, terwijl tweehonderd meter verderop Duitsers waren gelegerd.

Thea en Jan de Roos onderzochten hoe de Noord-Hollandse (hoog)heemraadschappen, waterschappen en polderbestuurders op deze moeilijkheden reageerden. Het boek *Geen soldaat kan de polder regeren!* levert een onthullend, onthutsend en soms ronduit pijnlijk beeld op van de waterschapswereld in oorlogstijd. •

Reageren op dit artikel?
wimzwanenburg@hotmail.com